

pracownia badań
i innowacji
społecznych

PRACOWNIA BADAŃ I
INNOWACJI
SPOŁECZNYCH
STOCZNIA

FORA SENIORÓW W WIELKIEJ BRYTANII – PROGRAM AGE UK Speaking Up For Our Age

EWA STOKŁUSKA

Opracowanie powstało w ramach projektu „Jak usłyszeć głos seniora? Praktyczny przewodnik po partycypacji obywatelskiej osób starszych”, finansowanego ze środków Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013.

Ministerstwo Pracy
i Polityki Społecznej

CEL	Stworzenie stałej przestrzeni dla osób starszych do zabierania głosu w ważnych dla nich sprawach i ich jednoczesna aktywizacja społeczna.
METODA	lokalne fora seniorów
GRUPY DOCELOWE – UCZESTNICY	osoby w wieku 50+, dobrowolnie zgłaszające chęć udziału w forach
ORGANIZATOR / KONTAKT	AGE UK – brytyjska organizacja pozarządowa zajmująca się działaniem na rzecz osób starszych, w tym przeciwdziałaniem wykluczeniu, integracją społeczną i aktywizacją obywatelską seniorów. Age UK, e-mail: contact@ageuk.org.uk http://www.ageuk.org.uk/get-involved/social-groups/older-peoples-forums/
AKTORZY ZAANGAŻOWANI W PROCES	<ul style="list-style-type: none"> • lokalne oddziały AGE UK • seniorzy z poszczególnych miejscowości • lokalne władze samorządowe (zwłaszcza rady gmin i hrabstw)

KONTEKST

Fora seniorów są jedną z form aktywizacji społecznej osób starszych na poziomie lokalnym w ramach niezależnych grup obywatelskich, promowaną przez AGE UK w ramach programu Speaking Up For Our Age. Fora nastawione są na stworzenie seniorom narzędzi umożliwiających zaangażowanie w kształtowanie polityk publicznych, współdecydowanie o sprawach ważnych dla ich grupy społecznej, partycypację obywatelską. Pozostałe dwie formy rozwijane pod auspicjami AGE UK to tzw. Centra Przyjaźni (ang. *Friendships Centres*) –

nieformalne centra czy koła aktywności, rodzaj odpowiedników polskich Klubów Seniora oraz Seniorskie Grupy Zainteresowań (ang. *Special Interests Groups*), które skupiają się na rozwijaniu i kształtowaniu wśród seniorów różnego typu pasji i zainteresowań.¹

Do roku 2012 na terenie całej Wielkiej Brytanii działało ponad 620 lokalnych forów seniorskich, skupiających ponad 200 000 osób w wieku 50+. Głównymi obszarami, w których fora zabierają głos, reprezentując stanowisko i potrzeby seniorów, są usługi publiczne skierowane do osób starszych (zwłaszcza usługi opiekuńcze) świadczone na wszystkich poziomach – od lokalnego do centralnego.

FORMUŁA DZIAŁANIA FORÓW

Fora seniorów przyjmują bardzo różne formy w zależności od lokalnych potrzeb – praktyka ich działania wypracowywana jest lokalnie przez samych członków. Fora mogą być kilku/kilkunastoosobowymi grupami, ale również około tysiącosobowymi ciałami o silnie ustrukturyzowanej formule działania. Fora powstające i działające w ramach inicjatywy AGE UK charakteryzuje to, że zachowują status niezależnych jednostek, powiązanych z tą organizacją w zakresie bycia częścią sieci analogicznych forów na terenie całej Wielkiej Brytanii, ale zachowujących pełnię niezależności w zakresie podejmowanych na co dzień działań i wydawanych opinii i stanowisk oraz samorządności i organizacji własnej pracy (aczkolwiek mogą zwrócić się do pracowników AGE UK o pomoc w zakresie wsparcia logistycznego czy różnego typu doradztwa).

Występują one jako aktorzy zbiorowi w procesach konsultacyjnych organizowanych przez lokalne samorządy i innych aktorów administracji publicznej, animując dyskusje w środowiskach seniorskich na temat różnych istotnych kwestii życia publicznego dotyczących osób starszych, ale także różnych bardziej uniwersalnych kwestii lokalnych, jako przedstawiciele populacji seniorskiej. Bywa, że to właśnie fora są tymi aktorami, którzy pewne tematy wprowadzają do lokalnej debaty publicznej, otwierają na głosy tych, których dane decyzje czy mechanizmy bezpośrednio dotyczą. W ramach działań forów mają miejsce regularne spotkania, wymiana informacji, kampanie informacyjne, ale też rozmaite zajęcia aktywizujące. Fora są prowadzone przez same osoby starsze, które działają w nich na zasadzie wolontariatu. Przynależność ma tu charakter dobrowolny i zwykle dopuszczalne jest członkostwo nieformalne. Zasadami, które przyświecają zakładaniu forów, są ich demokratyczność i inkluzyjność, stąd promowana przez AGE UK dbałość o otwieranie tych ciał na osoby z niepełnosprawnością, reprezentujące różne warstwy społeczne czy – co szczególnie istotne w realiach Wielkiej Brytanii – różne grupy etniczne i kulturowe.

Program Speaking Up For Our Age dostarcza wielu przykładów dobrych praktyk z zakresu udziału seniorów w kształtowaniu decyzji publicznych za pośrednictwem forów.

---

¹ Więcej informacji o innych formach działań włączających seniorów realizowanych przez AGE UK można znaleźć na stronie www.ageuk.org.uk/get-involved/social-groups/.

Wiele samorządów lokalnych zwraca się do forów seniorów jako przedstawicieli osób starszych i angażuje ich członków w prace różnego rodzaju ciał konsultacyjnych czy komitetów powołanych w celu ewaluacji lub przeprojektowywania lokalnych usług publicznych. Dobrą praktyką jest zapraszanie uczestników forów do delegowania swoich przedstawicieli do wszystkich społecznych ciał powstających w danej gminie, np. konsultacyjnych, doradczych.

Niektóre samorzady regularnie odwołują się do wiedzy seniorów w wybranych dziedzinach, np. samorząd Weston-super-Mare regularnie prosi seniorów o zgłaszanie miejsc publicznych, w których przestrzeń nie jest dostosowana do ich potrzeb, np. utrudnia przemieszczanie się osobom o ograniczonej motoryce. Ta akcja mapowania przestrzeni odbywa się dorocznie w formie wysyłania pocztówek do Urzędu Miasta. Są one dystrybuowane wśród osób starszych poprzez fora, organizacje pomocowe i społeczne – wystarczy tylko wpisać na nich typowane miejsca i wrzucić do skrzynki (samorząd z góry ponosi opłatę pocztową za przesyłkę). Z kolei w miejscowości Eastleigh członkowie forum, na prośbę i we współpracy z miejskim inspektorem ds. mieszkalnictwa, przeprowadzili wśród swoich członków i innych osób starszych ankietę nt. potrzeb mieszkaniowych, która dostarczyła danych potrzebnych przy tworzeniu strategii polityki mieszkaniowej dla Rady Miasta. Jest to przykład bardzo ciekawego rozwiązania, w którym to sami seniorzy są zaangażowani w prowadzenie procesów partycypacyjnych ze swoimi rówieśnikami: takie działania nie tylko aktywizują osoby bezpośrednio w nie zaangażowane, ale też zwiększają zaufanie do podejmowanych działań wśród osób, które potencjalnie mogą brać w nich udział. Seniorzy pytający innych seniorów o opinię w ich wspólnych sprawach są bardziej wiarygodni w tej roli.

W hrabstwie West Midlands (ok. 2,7 mln mieszkańców) działa 65 forów seniorów założonych w ramach programu Speaking Up for Our Age. W ich spotkaniach co miesiąc bierze udział około 900 osób, a cała sieć zrzesza ponad 4 500 seniorów. W roku 2011 fora przeprowadziły m.in. 23 badania ankietowe wśród osób starszych na swoich obszarach działania, dotyczące oceny lokalnych usług, z których wynikami dotarły do przedstawicieli odpowiedzialnych za nie instytucji.

Fora seniorskie (podobnie zresztą jak inne organizacje i grupy dotąd niekoniecznie mające aktywność obywatelską w centrum swoich działań) mogą być bardzo cennymi sojusznikami administracji publicznej w organizacji różnego typu działań skierowanych do osób starszych – są np. znakomitym kanałem komunikacyjnym wśród swoich członków i potrafią zachęcić ich do udziału w różnych wydarzeniach i inicjatywach podejmowanych przez samorząd (mają np. swoje gazetki, newslettery, tablice ogłoszeń lub po prostu przekazują takie informacje „pocztą pantoflową”). Mogą też służyć wiedzą ekspercką na temat rozmaitych szczegółów, o których warto pamiętać, przygotowując różne procesy pod kątem udziału osób starszych, np. w jakich godzinach najlepiej organizować spotkania, jakie miejsca będą dobrze przystosowane do potrzeb seniorów, w jakich punktach uczęszczanych przez nich warto rozwiesić materiały informacyjne.

Warto zauważyć, że fora w modelu brytyjskim są ciałami niezależnymi i zwykle nie ma jednego forum, które jest wyłączną reprezentacją seniorów na danym obszarze. Wręcz przeciwnie – fora są zakładane zwykle na niewielkich terytoriach i np. w jednej dzielnicy może działać ich kilka (np. na każdym osiedlu). W zależności od lokalnych regulacji nt. finansowania działalności społecznej i decyzji samorządów w zakresie wspierania działań na rzecz osób starszych, fora mogą być dofinansowywane ze środków publicznych, np. w ramach lokalnych grantów. Czasami wsparcie ze strony samorządu może mieć charakter niefinansowy, ale rzeczowy lub organizacyjny – np. polegać na udostępnieniu za darmo sali do spotkań w obiektach miejskich, umożliwieniu druku materiałów informacyjnych, zorganizowaniu bezpłatnego transportu na spotkania osobom z trudnościami w poruszaniu się.

Specyfiką warunków brytyjskich jest bogata sieć różnego typu społecznych ciał reprezentujących głos obywateli w dialogu z władzą i w dyskusjach o polityce publicznej. Stąd np. członkowie forów zakładanych jako grupy czysto sąsiedzkie trafiają do lokalnych Partnerstw na Rzecz Osób Starszych (ang. *Older People's Partnership Board*) organizowanych przy samorządach. Na poziomie regionalnym zakładane są np. stowarzyszenia i sieci forów seniorskich, które zbierają grupy z jednego obszaru i ułatwiają im relacje z samorządem wyższego szczebla. Takie regionalne sieci działają np. w regionach Anglii Południowo-Wschodniej (sieć 60 forów, zrzeszająca ponad 40 000 członków), Anglii Południowo-Zachodniej oraz w metropolii londyńskiej.

PRZYKŁAD EAST SUSSEX

W hrabstwie East Sussex działa siedem forów seniorów zrzeszonych w regionalnej organizacji parasolowej East Sussex Seniors Association (ESSA). Wszystkie fora oraz ESSA otrzymują granty na obsługę kosztów bieżących związanych ze swoim działaniem ze środków Rady Hrabstwa East Sussex. ESSA prowadzi dwie grupy tematyczne, których obszary zainteresowania zostały wybrane przez członków jako priorytetowe: zdrowie i usługi socjalne oraz transport i środowisko. Poprzez te grupy środowisko seniorów współpracuje z przedstawicielami samorządu hrabstwa zajmującymi się tymi tematami. Rada Hrabstwa przygotowała we współpracy z seniorami dokument strategiczny pt. „Time of Our Lives”, którego celem jest koordynacja działań na rzecz promocji wysokiej jakości życia osób starszych. Opisanych jest w nim m.in. osiem obszarów wyznaczonych jako priorytetowe pod kątem zapewnienia tej jakości. Po trzech przedstawicieli ESSA zasiada również w składzie regionalnego Partnerstwa Na Rzecz Osób Starszych (ang. *Older People's Partnership Board*) oraz Rady ds. Podnoszenia Jakości Życia (ang. *Improving Life Chances Board*) – organów nadzorujących planowanie i realizację usług publicznych w zakresie polityki zdrowotnej, opieki społecznej i mieszkaniowej na terenie hrabstwa. Wszystkie te rozwiązania zostały zaproponowane przez Radę Hrabstwa, która wewnętrznie wypracowała bardzo przemyślane podejście do włączania osób starszych we współdecydowanie o sprawach publicznych.

Więcej informacji o działaniach forów seniorów w hrabstwie East Sussex można znaleźć na stronie ESSA (w języku angielskim): <http://www.essaforums.org.uk>.

EFEKTY

W ramach programu Speaking Up For Our Age osoby starsze z całej Wielkiej Brytanii mogły uzyskać od przedstawicieli organizacji wsparcie w zakresie doradztwa, jak założyć i prowadzić lokalne forum, w tym także niewielkie granty na rozkręcenie działalności takiej grupy (np. na organizację spotkania informacyjnego, druk plakatów itd.). Fora powstałe pod auspicjami programu były też odbiorcami regularnego newslettera programu Speaking Up For Our Age – „Forum to Forum”, w którym opisywano działalność podobnych grup w różnych częściach kraju, a ich członkowie mogli brać udział w wydarzeniach organizowanych przez AGE UK, np. różnego typu seminariach i szkoleniach.

Jednym z produktów programu Speaking Up For Our Age jest publikacja „Are you listening? A booklet produced for statutory bodies on the effective engagement of older people”². Zawiera ona opis dobrych praktyk z zakresu angażowania osób starszych w procesy decyzyjne i szereg wskazówek skierowanych przede wszystkim do lokalnych samorządów i podległych im instytucji, które mogą i powinny być zainteresowane pobudzaniem aktywności obywatelskiej osób starszych, m.in. na temat tego, jak zachęcać do tworzenia forów seniorów, jak z nimi współpracować i jak wykorzystać ich partycypacyjny potencjał.

WSKAZÓWKI DO REPLIKACJI

- Aby fora mogły dobrze funkcjonować, potrzebne jest zapewnienie przynajmniej minimalnych środków na ich regularne działanie (w wariantach minimum – lokalu na działania, np. w lokalnym centrum kulturalnym, szkole etc.).
- Wielość niezależnych forów może w skrajnych przypadkach doprowadzić do konfliktów na tle tego, które z nich ma stanowić lub mianować reprezentację środowisk seniorskich w publicznych ciałach konsultacyjnych o ograniczonym liczebno-składzie, do których należy wyłonić delegatów.

Mocne strony forów

- Stałe grono seniorów, do których można zwracać się z prośbą o opinie w różnych sprawach ich dotyczących.

---

² Publikacja ta była jedną z inspiracji do powstania niniejszego podręcznika. Jest dostępna w wersji elektronicznej (w języku angielskim) pod adresem http://www.ageuk.org.uk/PageFiles/2810/are_you_listening_interactive.pdf.

- Sposób angażowania osób starszych w życie publiczne o stosunkowo niskich barierach wejścia.
- Dodatkowa wartość aktywizacyjno-integracyjna (charakter towarzyski) – narzędzie nie tylko partycypacji, ale także przeciwdziałające izolacji i osamotnieniu osób starszych, np. w połączeniu aktywności w sferze publicznej z zajęciami komputerowymi, aktywnością fizyczną itp.
- Zorganizowana struktura forum, które może być partnerem samorządu, np. w realizacji diagnoz lokalnych (możliwość prowadzenia diagnoz własnymi siłami, np. z zastosowaniem metody oceny partycypacyjnej).³
- Stałe i aktualne źródło wiedzy nt. potrzeb lokalnych seniorów.

---

³ Przykładem jest Eastleigh Southern Parishes Older People's Forum, które przeprowadziło kilka własnych projektów badawczych i tworzy własne publikacje dotyczące sytuacji osób starszych, por. <http://www.espopf.org/research>.